

KUSTBON

Veckotidning för svenskarna i Estland.

Femte årg. N:o 25	Prenumerationspris. Helt år Emk 144: —. 1 månad „ 12: —. I Sverige: Helt år Kr. 9: —. 1 månad „ 0: 75. I Finland: Helt år Fmk 18: —. 1 månad „ 1: 50.	Utkommer varannan onsdag. Redaktion: N. Blees, Riddaregatan 3, Reval. J. Nyman (ansv.), Ekenäs, Finland.	Annonspis. 2 mk per mm. I Sverige: 10 öre per mm. I Finland: 30 penni per mm För annons, som införes 10 eller flere ggr, räknas 20 % rabatt.	30 augusti 1922
--------------------------	--	--	---	--------------------------------------

Till Kustbons läsare.

Detta nummers av Kustbon utgivning har återigen mer än tillbrigt försenats, men vi ha icke kunnat hjälpa det. Det är som vanligt de ekonomiska svårigheterna, som mot årets slut bli så kännbara, att vi icke kunna låta trycka tidningen alla veckor. Att läsarna äro missbelåtna förstå vi väl, men vad skola vi göra? Tidningens inkomster äro så små att vi icke kunna täcka de erforderliga utgifterna, och för närvarande ser det mörkt ut. Dock: vi vilja ogärna upphöra med Kustbon. Dess betydelse är större än många tror, och den har redan blivit en kär gäst över allt i våra hem. Därför vilja vi kämpa till det yttersta, kanske det ändå blir en ljusning till sist.

Med dessa ord ville jag låta läsarna förstå, att vår lilla budbärare, som blivit så kär och som vi icke kunna undvara, kämpar med stora svårigheter — det göra förresten alla våra organisationer, så att hjälp från dessa icke kan påräknas — och lägga var man på hjärtat att understöda den med medel men först och främst genom att insända obetalda prenumerationsavgifter för den förflutna tiden samt för tiden från denna dag till årets slut. Det vore en god hjälp.

Hoppas att läsarna ännu ha tålmod med oss. Vi skola trots allt även framgent — om än ofta med mellanrum — fortsätta med tidningen.

N. B.

Inrikesministern besöker Ormsö.

Fredagen d. 11 aug. kan inregistreras som en bemärkelsedag för vår ö, som då besöktes av Estlands inrikesminister Einbund samt jordbruksministerns biträde dr Raamat. De höga herrarna åtföljdes av några ämbetsmän från Hapsal.

Inrikesministern anlände närmast från en rundresa kring öarna Ösel, Dagö, Moon, Runö Kynö, där olika förvaltningsgrenar inspekterats. Besöket här torde likaledes i första hand gällt kommunalförvaltningen, vilken vederbörligen besiktigades och befanns vara i tillfredsställande skick. Magnushofs förra arrendatorer blevo även i tillfälle framlägga sina önskemål. Ministern uttalade som sin förmodan, att den senaste utskrivningen till hemman komme att ändras, så att ett större antal familjer finge egen torva. Detta års skörd komme säkerligen att tillfalla godsets nuvarande bearbetare.

Det märkligaste med besöket torde dock kunna tillskrivas dessa sympatyttringar, som vår svenska befolkning bevisat regeringens representanter. Bryggan nere vid Sviby var klädd med grönt och landsvägen i Hullo kantad med björkar, likaså var kommunalhuset vederbörligen tillpyntat. Samtliga gästerna blevo av kommunalstyrelsen bjudna på frukost å Kalffs pensionat. Dessa kommunens och befolkningens sympatibeväs borde på det tydligaste vederlägga våra belackares påståenden, att vi svenskar vore fiendliga mot esterna samt t. o. m. sträva efter frånskiljande från Estland. Vid avfärden utlovade ministern

20,000 Emk för inköp av jordbrukslitteratur. Våra primitiva jordbruksförhållanden måtte hava varit särskilt i ögonenfallande.

Även godset Magnushof besöktes och bestods även där förtäring. Det vore nog så intressant veta, vilket intryck vederbörande fått av den skövlade huvudbyggnaden och vilka förslag som blivit gjorda för dess framtida användning. Kommunen har ju gjort upprepade anhållningar om att få använda byggnaden till skoländamål, men krafter ha varit i verksamhet att av densamma bilda ett bälverk mot svenskarnes strävanden. Och vintrar och somrar hava växlat utan att frågan kunnat avgöras och nu är byggnaden i sådant skick, att den inte mera kan användas, åtminstone icke utan stora reparationsomkostnader. Kommunen har även avstått från sina anspråk och torde den ännu 1917 i fullt skick varande byggnaden snart vara en ruinhög. Så bevakas statens intressen. Ja, vad tyckte manne de höga herrarna?

Joel N—n.

Estlandssvenskar till folkskollärareseminariet i Nykarleby, Finland.

Fyra estlandssvenskar, lärarne Anton Westerberg och Alexander Samberg samt ynglingarna Andreas Stahl och Karl Blees ha denna höst inskrivits vid Nykarleby folkskollärareseminarium i Finland.

Avlagt folkskollärareexamen

hava följande svenska lärare efter genomgångna svenska sommarkurser i Hapsal: herrar E. Thomsson från Rikull, H. Timmerman från Klottorp, fröken M. Kivaremes och A. Westerblom från Ormsö.

— **Nytt från Runö.** Som befant hade Runösvenskarna den stora glädjen att få mottaga besök av ärkebiskop Söderblom. Efter den gripande gudstjänsten hölls riksdag eller „landskap”, som det kallas på Runö. Härvid bestämde man sig bl. a. att sluta med användningen av den gamla 1695-års psalmbok och i stället införa den av år 1819. Först ville man dock hava noggrann kännedom om, huruvida de gamla kära psalmerna från den förra psalmboken ingå i den senare. När man fick veta, att så var fallet, beslöt man antaga den nya psalmboken. Även den svenska handboken skall nu införas på Runö. Beträffande prästens avlöning infördes också flere nödvändiga reformer.

— **Vid den högmässa,** som ärkebiskop Söderblom nyligen höll på Odinsholm, närvaro av öns befolkning, som utgör 112 personer, icke mindre än 110. Två måste till sin förtvivlan stanna hemma i byn och vakta korna.

Sommarbarnen hemma igen.

Den 31 augusti anlände de 30 estlandssvenska barnen, som under sommaren vistats i Sverige, med Kalevipoeg till Reval. Barnen voro lyckliga och glada och hade de angenämaste minnen från sina sommarhem. Alla hade tilltagit i vikt samt önskade få komma till Sverige igen. De hade mått så bra, upplyste de, och t. o. m. fått skänker av sommarföräldrarna förutom vad de fingo vid landstigningen i våras. Vi frambära härmed barnens tack till alla sommarpappor och -mammor samt alla andra, som hjälpt dem.

Ett snillefoster.

Någonstans i det vidsträckta Svenska Estland finnes en fallfärdig herrgårdsbyggnad, som ännu i sin förnedrings djup vittnar om flydda dagars storhet. Alla främlingar, som anlända till orten, vallfärda hit. Man vämjes över förödelsens styggelse och prisar de hänsomnade baronerna för lyckliga över att de blivit besparade smärtan se sitt stolta riddargods så vandaliserat. Hit kommo denna sommar också några främlingar från Tuseu sjöars land, av dem ett par med blått blod i ådrorna. Det var en smäktande sommarkväll, då hela naturen utom grodkonserten borta i de halvt igenväxta svandammarna hade lagt sig till ro, några av dessa främlingar hade förrirat sig till denna avkrok av världen och med tysta steg och dämpade röster — för att ej skrämja mystikens tomtar på flykten — själva likt valnader skredo fram genom salarna med de gapande fönster- och dörrhålen. Och ute på en altan vilken vanliga dödliga ej skulle riskerat beträda försjönk en av männen i andäktigt betraktande av det i somnarnatten blänkande sundet därute, bakom vilket man anade ett annat, firdom svenskt område. Det var liksom ville han uppfånga ett eko från gångna tider, då stoltsjungfrur vid drömmande strängspel förråde sitt innersta hjärtas tränad eller livsglada och övermodiga riddare med klirrande sporrar och gnistrande pokaler i händerna njöto sin sorgfria tillvaro. Med vemod i själen lämnade man denna ödslighetens och övergivenhetens hemort.

Och nu kommer det intressanta. Byggnadens nitiske väktare upptäcker ett „inbrott” av betänkligaste art: i väggen vid stora trappuppgången är en hitintills okänd lucka undanskaffad och ett gapande tomrum lyser fram. Vår gode man behövde dock icke alltför länge grubbla över gåtans innebörd. Främlingarna, som senast varit uppe i byggnaden, voro naturligtvis förövarne till dådet. De voro adelsmän, antagligast släktingar till den före ägaren och kände till detta lönnrum, där nog förvarades

skatter och gamla dokument. Och så hade de givit sig till att riva bort tapeter, knacka undan rappingen och fått luckan i dagen. Varefter de gjorde sig osynliga med sitt byte. Detektivämnet torde väl hava förvånats över sin egen snarfyndighet. Och gjort sig de bästa förhoppningar över de maktägandes uppskattning av denna sin förmåga och rikstrogna tjänstenit.

Saken fick även sin „lagliga gång” och gladdes man nog at en hejdumdrande process med intressanta avslöjanden. Men berget födde en rättunge. Efter vedrbörliga undersökningar lär det hemlighetsfulla hälet avslöjats som — en gammal sot-håla! Och illusionerna om adelsmän och skatter och gamla dokument voro putsveg och med dem de förväntade belönin-garna och upphöjelserna. Man kunde bara undra, huruvida angivarens luktorgan efter den betan icke blivit något för besvärande.

Främlingar varnas på det bestämdaste från att av nyfikenhet beträda halvruinerna ifråga. Annars så kanhända kommo de i beröring med hål och gropar med innehåll av ännu betänkligare art och den sista villan kunde bliva värre än den här omtalade.

Referendarie.

Utlandet.

120 lärda ryssar utvisas.

Reval, 2 aug. (F. N. B.) Rådsregeringen har beslutat från Ryssland utvisa inalles 120 vetenskapsmän, 75 från Petersburg och 41 från Moskva. De utvisade, vilka tillfrågats, om de godkänna det nuvarande styrelsesättet och lagligheten av dess verksamhet under de 5 åren och vilka på frågan givit ett nekande svar, böra inom en vecka lämna Ryssland. Genom denna åtgärd söker rådsregeringen tydligen lägga beslag på högskolorna och jordbruksandelsverksamheten, ett tillväggångssätt, som av Sinovjeff nyligen föreslogs vid det ryska kommunistpartiets sammanträde.

Vatikanens anbud att köpa av sovjet konfiskerad kyrkoegendom.

Rådsregeringen förklarar inga hinder möta om Vatikanen vill överbjuda övriga spekulanter.

Under vårens lopp cirkulerade i pressen meddelanden om att Vatikanen hade vänt sig till rådsregeringen i Moskva med förslag om att Vatikanen måtte beredas tillfälle att inköpa de dyrbara kultföremål, vilka sovjet låter beslagtaga i de ryska kyrkorna och klostren.

Nu berättar ryska Berlintidningen Rulj, att rådsregeringen i en not till Vatikanen underlåtit denna om att sovjet beslutat försälja det konfiskerade kyrkogodset och även kyrkobyggnader till den mestbjudande. Följaktligen kan Vatikanen uppträda som köpare blott i det fall att densamma överbjuder andra spekulanter.

Enligt förkljudande har påven överlämnat frågan om inköp av konfiskerad rysk kyrkoegendom för dryftning och utlåtande till kardinalkongregationen för särskilt viktiga kyrkoärenden.

Ett manifest från storfurst Kyrill Wladimirovitj.

Ett ryskt monarkistmöte uppger skola sammanträffa i Wiesbaden i slutet av augusti.

Från Budapest meddelas till Temps, att storfurst Kyrill Wladimirovitj i ett nytt „manifest till ryska folket och röda armén” tillkännagivit, att han med arvsrätt gör anspråk på ryska tsartronen, „ifall Nikolai II verkligen ej mera finnes bland de levandes antal”.

Storfurst Kyrill har vidare till sin representant vid samtliga utländska regeringar utsett furst Golitsyn, vilken för närvarande befinner sig i Ungern.

Enligt förkljudande ämnar de ryska monarkisterna i de sista dagarna av augusti sammanträda till ett möte i Wiesbaden för att diskutera det genom Kyrill Wladimirovitj tronpretendentenskap tillskapade läget.

Tyskland ämnar lyfta ubåtarnas offer från djupet.

Man har utexperimenterat stora bärgningspråmar med jättetankar.

På grund av att konstnadena för byggandet av fartyg ständigt stiga har man i Tyskland sedan lång tid tillbaka arbetat på att konstruera särskilda bärgningspråmar, som skulle kunna användas för upptagande av de till många hundra millioners värde uppgående fartyg, som under kriget blivit sänkta.

De nya pråmarna, av vilka i dessa dagar de första gå av stapeln, äro försedda med oerhörda tankar och synnerligen starka pumpar. Sänkta skepp fästas mellan två dylika pråmar, sedan dessa senare blivit sänkta genom att tankarna fyllts med vatten. Härpå utpumpas tankarna, vilket ungefär dröjer en timme. Man kan då lyfta omkring 2,000 ton. Detta tillvägagångssätt upprepas så länge, tills det sänkta fartyget kan tätas och läns-pumpas.

Man hoppas, att man med dessa nya pråmar skall kunna rädda framför allt de många fartyg, som sänkts i närheten av kusterna.

Förnuftiga lagar i stället för penningens makt.

Ett tal vid tysk-engelska fredsmötet.

Berlin, 20 aug. (F. N.) Vid det av de båda socialistpartierna anordnade tysk-engelska fredsmötet, vid vilket adrika medlemmar av det engelska kompromissrättsförbundet närvaro, uttalade generalsekretären i nämnda förbund Maddiscn den engelska kommitténs uppriktiga önskan att med det tyska folket bereda väg till den nya tid, då förnuftiga lagar ersätta penningens makt. Ett närmande mellan Tyskland och England är mer nödvändigt än någonsin förr. Därpå föredrogs ett meddelande från det engelska förbundet, vari uttryckes det engelska folkets förhoppning, att Tyskland skall bliva medlem av Folkför-

bundet. I detta nu är ingen internationell fråga viktigare än frågan om detta medlemskap. Sedan ytterligare några tal hållits slöts mötet med leverop för det internationella arbetarpartiet. — W. T. B.

Norrlandsströmning till Amerika.

Enligt vad Nord-Sverige inhämtat, ha fiskarna i Helsingland lyckats träffa överenskommelse med en firma i New York om export av 20,000 kg. salt Norrlandsströmning. Partiet håller för närvarande på att inlastas för direkt export. Även från Västernorrland väntas en större strömningsexport på Amerika inom kort komma till stånd. Underhandlingar pågå nämligen om försäljning av ett parti av 15,000 kg. Priset väntas bli omkring 30 kr. pr tunna.

Livets mål.

Vad är livets mål och mening? Jo, människans fullkomning till gagn för sig själv och andra. Detta nås genom arbete, vila och fest.

Vårt hjärta måste arbeta, eljest har livet upphört, hjärnan däremot uppbygges under sömnen. Människans fullkomning måste gå genom arbete men det är icke livets mål att personen skall slitast upp utan det behöves även vila och fest, det senare i den bästa mening. Man kan ej sätta njutningen som ett livets mål men fest är att skapa en omväxling i livets enformighet. Glädjen förhöjer livet och arbetet går lättare; arbete och vila är en nödvändighet, men även fest. Det bästa är att förena det goda med det nyttiga och glädjefulla, t. ex. vid serveringen av mat, som snyggt serverad skapar njutning vid blotta åsynen. God litteratur, av vilken man i tanken drives bort från vardagslivets strävan, är även en njutning. Ett njutningsmedel bör i alla fall bereda mera nytta än skada. — — — Alkoholbruket är ett självbedrägeri och det finnes inte tveivel om värdet av denna njutning. Den största livslycka är att besitta kroppens och själens

alla krafter och alltid kunna bruka dem, vilket ej är möjligt om hjärnan är bedövd. Framför allt bör man leva sitt liv i sanning.

Nationella förpliktelser.

Att intresset för estlandssvenskarna blivit aktuellt även i Svensk-Finland bevisar nedanstående uttalande i tidningen „Västra Nyland”.

„Med tanke på våra invecklade nationella förhållanden kunde man anse, att svenskarna i Finland intaga en föga avundsvärd ställning och att de ha tillräckligt av bekymmer för sin egen framtid för att därutöver kunna befatta sig med andra. Icke långt från våra gränser bor dock en del av vår egen stam, som framlever sitt liv inder ojämförligt svårare förhållanden och som i kampen för nationalitetens bevarande är vida sämre rustad och därför i behov av hjälp och stöd. Vi syfta på den visserligen fätaliga, men därför icke mindre dyrbara gren av vår stam, som av ödet fått bo och hemvist på Estlands kuster och öar. De åttatusen estlandssvenskarna ha under århundraden fört en utomordentligt seg kamp för den svenska jordens bevarande. De ha aldrig egt en bildad överklass, som kunnat föra dem fram i striden, utan de ha vägläts endast av en outrotlig kärlek till fäderneslandet: jorden, språket, sederna. Fienderna ha varit många och övermäktiga, men varken de baltiska godsägarnas piska, den ryska regeringens lockelser eller den estniska folkmajoritetens tryck har kunnat tillintetgöra svenskheten där borta.

När man vistas i estlandssvenskarnas hembygd får man många bevis på deras efterblivenhet, men också vittnesbörd om deras lust att bättra det som brast, att lära och gå framåt. Härvid möta många svårigheter, främst den stora bristen på lärare. Den unga estniska republiken har med stor iver skyndat sig att öppna seminarier, t. o. m. flera än behovet påkallar, men dessa äro alla estniska. För svenskarnas behov finnas i hemlandet inga andra bildningsmöjligheter på detta område än de sommarkur-

ser, som under de två senaste åren anordnats i Hapsal och vid vilka lärarna något kunna utöka de bristfälliga kunskaper, som de inhämtat i de ryskspråkiga seminarierna. Här råder det egendomliga förhållandet, att kompetensfordringarna för att komma i en högre löneklass äro mycket stora, medan undervisning icke står till buds. Nu har dock förslag väckts om att estniska regeringen skulle anslå några stipendier för studier vid seminarier i Finland.

När man vidare minnes, att estlandssvenskarna ända till självständighetens genombrott haft ryskspråkig undervisning i folkskolan, endast religionen har lärts på modersmålet, kan man förstå, att folkets bildningsgrad måste vara låg. Jordbruket är synnerligen efterblivet, primitiva arbetsmetoder och redskap, som hos oss övergivits för flere mansåldrar sedan, äro här allt ännu i bruk. Och dock vore kunskaper och moderna redskap särskilt nödvändiga just här, där jorden är mager och borde med insikt bearbetas för att kunna lämna tillfredsställande avkastning.

I Sverge har man de senaste åren begynt intressera sig för estlandssvenskarnas sak. Det är genom riksföreningens understöd, som en folkhögskola kunnat inrättas och upprätthållas, som en del folkskolor försatts i någorlunda användbart skick o. s. v. Men där finnes så oerhört mycket att göra, att även vårt lands svenskar borde taga sin anpart av uppgiften att föra stamfränderna framåt. Detta gäller särskilt lärarutbildningen. På grund av valutaförhållandena ställer det sig omöjligt för estlandssvenskarna att bedriva studier i Sverge, men i Finland vore det betydligt lättare att komma till rätta för dem som ville studera vid seminarier och jordbruksskolor. Skall det icke finnas möjligheter att bistå med direkta studieunderstöd? Vi äro icke beredda att framlägga något förslag i detta avseende, men vi uttala förhoppningen att frågan om estlandssvenskarnas förhållanden till studier vid våra skolor, må bliva föremål för diskussion och kunna bringas till lösning. För den som känner förhållandena i Svensk-estland framstår det som en nationell

förpliktelse för oss, som sitta vid kulturens köttgrytor, att giva stamfränderna en handräckning i detta avseende.

Våra förbindelser med estlandssvenskarna äro mycket svaga. Vi borde icke låta dem inskränka sig till besök på deras skutor i Helsingfors hamn eller till sommarfärder av en eller annan folklivsforskare. Vi må upphöra att betrakta estlandssvenskarna som en etnografisk kuriositet och taga dem med i strävandena för svenskhetens befästelse här östanhavs. För svenska folkpartiets ledning borde den tanken icke förefalla främmande att inleda förbindelser med dem som representera estlandssvenskarna i det politiska livet och i arbetet på folkupplysningens fält. Det finnes många svenskar i Estland, som hängivet arbeta för sitt folks förkovran och äro övertygade om en framtid för svenskhetens sak i dessa bygger.

Vi som själva få kämpa för vår nationella ställning och rätt borde ha förutsättningar att förstå estlandssvenskarna. Vi som förvalta det gamla svenska kulturarvet, njuta dess frukter och bära ansvaret för dess bevarande och förkovran, borde förnimma de nationella förpliktelserna att dela med av detta kulturarv åt stamfränder, som i allan tid varit styvbarn i den svenska folkfamiljen, men som alltid burit det svenska namnet med heder.”

Alla obetalta avgifter till S. O. V. ävensom för Kustbon

böra godhetsfullt erläggas snarast möjligt å Riddareg. 3, öppet alla torsdagar kl. 6—8 e. m.

Första teaftonen

denna höst hålles å Riddaregatan 3

Onsdagen den 20 september

kl. 6 e. m.

Alla välkomna!

Nästa nummer av „Kustbon” utkommer efter två veckor.

Ekenäs Tryckeri Aktiebolag, 1922.